

УДК 378

Денис Деменков

КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
ORCID ID 0000-0001-5683-0052

Ігор Кравченко

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0003-3125-2131
DOI 10.24139/2312-5993/04.2024/323-335

ОСНОВИ НАВЧАННЯ ТЕХНІЧНИМ ДІЯМ У ГУРТКОВИХ ЗАНЯТТЯХ З ФУБОЛУ УЧНІВ 5-9 КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто проблеми навчання технічним діям у гурткових заняттях з футболу. Визначені основи навчання технічних дій при організації та проведенні гурткових занять футболом із школярами 5-9 класів закладів загальної середньої освіти. Саме сьогодні ми зіштовхуємось з проблемами пошуку найбільш ефективних засобів, методів розв'язання того чи іншого завдання фізичного виховання в гурткових заняттях з футболу, однак сучасний стан організації та проведення гурткових занять з футболу не дає змогу вирішити нагальні питання якісного та ефективного вивчення основ технічних дій у футболі в гурткових заняттях закладів загальної середньої освіти. Варто ознайомити їх з усіма технічними прийомами, що входять до навчальної програми за цей рік. На цьому етапі навчання школяр сам вибирає (за допомогою вчителя) найбільш прийнятні для себе технічні прийоми, які вивчає на заняттях.

Відомо, що високу техніку насамперед характеризує раціональність виконання окремих прийомів високотехнічного футболіста відрізняється впевненістю, невимушеністю, основна увага його спрямована не на сааме виконання прийому, а на вирішення тактичних завдань. Тому при навчанні школярів придбання різноманітних рухових навичок варто приділяти велику увагу вдосконаленню почуття рухів.

У футболі уявлення формуються на основі відомостей, які повідомляються вчителем, і особистого досвіду учня. Практики говорять про те, що учень має розібратися в логіці дії, що вивчається, і зосередити увагу на вирішальних умовах її виконання. Часто спроби виконати дію невдалі саме тому, що виконавець не розуміє, від чого залежить успіх, що є головним і як другорядні елементи пов'язані з головним умовами успіху.

Демонстрація повинна супроводжуватися вербальним коментарієм, причому чим яскравіша, образніша, емоційніша мова вчителя, тим швидше і міцніше запам'ятовується інформація, яка повідомляється учням. Якщо учень має достатній руховий досвід і чітко уявляє необхідні дії по кожній з деталей цілісної дії, то рухова дія може бути виконана відразу ж після постановки рухового завдання. Для формування повноцінного уявлення учень повинен не тільки побачити, але й відчутти особливості дії, що вивчається, сформуванню рухове уявлення про неї.

Ключові слова: навчання, технічні дії, гурткові заняття з футболу, школярі.

Постановка проблеми. В останні десятиріччя футбол у світі, і зокрема в Україні, розвивається не лише як улюблена гра мільйонів, а як соціальне явище, що впливає на різні сторони життя суспільства, а не тільки на його спортивну складову.

Футбол був і залишається найулюбленішою, найпопулярнішою і наймасовішою грою школярів, і це просто необхідно використовувати з метою виховання учнів (Столітенко, 2003).

Зниження рухової активності, фізичного розвитку, захворювання опорно-рухового апарату, серцево-судинної системи – далеко не повний список проблем «сучасної школи», які, нажаль, неможливо вирішити тільки уроками фізичної культури, рухливими перервами, фізкультхвилинками та фізкультпаузами.

В цьому руслі зростає значення гурткової роботи як засобу додаткової рухової активності, фізкультурної освіти та збереження здоров'я школярів.

Проведення гурткових занять з футболу в закладах загальної середньої освіти – одна з найважливіших умов реалізації системи освіти дитячо-юнацького футболу в Україні, яка зможе залучити в єдину ефективну структуру різні напрями навчально-тренувального процесу в дитячо-юнацькому футболі (Шаленко, 2005).

Важливим завданням у шкільному футболі є навчання основ технічних дій (Віхров, Зубалій, Столітенко, 2004).

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що проблему побудови уроків футболу в загальноосвітній школі досліджували А. В. Попов (2000), К. Л. Віхров, Є. В. Столітенко (2001, 2002, 2004, 2013), В. М. Костюкевич (1997; 2006), В. І. Гончаренко, Д. В. Деменков (2014) та ін.

На сьогодні достатньо вивчені питання щодо планування тренувального процесу (Голденко Г. А., 1984; Айрапетянц Л. Р., 1992; Максименко І. Г., 2001, 2004; Лисенчук Г. А., 2004), розвитку фізичних якостей (Шамардін В. М., 1984; Волков Л. В., 1988; Булатова М. М., 1996; Дулібський А. В., 1999, 2001), формування індивідуальної техніко-тактичної майстерності (Петухов А. В., 2006), методики навчання та тренування (Нуримов Р. И., 2005). Однак ефективне навчання основ технічних дій в гурткових заняттях з футболу із школярами залишається проблемним питанням закладів загальної середньої освіти. На нашу думку, вирішення цього питання неможливе без визначення певних

основ навчання технічних дій при організації та проведенні гурткових занять футболом із школярами 5-9 класів.

Мета дослідження: визначення основ навчання технічних дій при організації та проведенні гурткових занять футболом із школярами 5-9 класів закладів загальної середньої освіти.

Виклад основно матеріалу. Головною формою організації позакласної діяльності з футболу в школі є гурткові заняття (Столітенко, 2003). Вони охоплюють усі складові навчального процесу: методи і засоби, етапи засвоєння, їх послідовність та різноманітність поєднань.

Фахівці вважають (Столітенко, 2013; Куцевич, 2008; Дятленко, 2011; Шиян, 2004), що більшість гурткових занять з футболу в школі бажано проводити на відкритих майданчиках чи футбольному полі а потім вже у залі. Учитель створює на уроці оптимальні умови для здійснення процесу фізичного розвитку. Гурткові заняття з футболу в школі також мають урочну форму (Навчальна програма для гуртків з футболу в 1 -11 класах загальноосвітніх навчальних закладів; Фізична культура в школі: 5-11 класи).

Практика засвідчує, що гурткові заняття, як і інші форми занять фізичними вправами складається з трьох частин: підготовчої, основної та заключної (Віхров, Зубалій, Столітенко, 2004; Столітенко, 2003).

Центральне місце в підготовчій частині займає функціональна підготовка організму. Ця мета досягається за допомогою легко дозованих вправ, які не потребують тривалого часу на підготовку та виконання. Зміст підготовчої частини повинен бути чітко пов'язаний з наступною діяльністю футболістів на полі (Ареф'єв, Столітенко, 1997; Навчальна програма для гуртків з футболу в 1 -11 класах загальноосвітніх навчальних закладів; Теорія і методика фізичного виховання, 2008; Шаленко, 2005).

Мета заняття повинна досягатися в його основній частині. Вона може мати кілька етапів. Найскладніші завдання, пов'язані з опануванням нового матеріалу, розв'язують на початку основної частини уроку. При цьому дотримуються такої послідовності: ознайомлення, деталізоване вивчення та вдосконалення (Навчальна програма для гуртків з футболу в 1 -11 класах загальноосвітніх навчальних закладів).

У заключній частині треба забезпечити направлене, поступове зниження функціональної активності організму, для чого добираються легко дозовані навантаження.

Багато фахівців (Навчальна програма для гуртків з футболу в 1 - 11 класах загальноосвітніх навчальних закладів; Столітенко, 2013; Теорія і методика фізичного виховання, 2008; Шаленко, 2005; Шиян, 2004) сходяться на думці, що структура заняття залежить від змісту завдань і особливостей віку учнів.

Як зазначає К. І. Абдамеков, велике значення має дозування навантажень. Для школярів крива фізичного навантаження має підніматися, поступово досягаючи максимуму наприкінці активної частини заняття, та знижуватися у заключній частині. Навантаження повинні дозуватися відповідно до характеру, інтенсивності вправ і часу активного відпочинку.

Дозування навантажень тісно пов'язане з щільністю заняття. Під час проведення заняття застосовуються такі форми організації учнів: групова команда та індивідуальна (Віхров, Зубалій, Столітенко, 2004).

Є. В. Столітенко, у своїх дослідженнях, визначає, що навчання футболу у 5 класі носить форму ознайомлення з прийомами футболу і починається зі створення уявлення про них. З цією метою учням пояснюють призначення даного прийому і показують його. Одночасно акцентують увагу на найважливіших деталях руху. Важливо, щоб учні зрозуміли, осмислили матеріал.

Фахівці вважають (Столітенко, 2003; Шиян, 2004 та ін.), що вивчення прийомів футболу в цьому віці доцільно вести цілісним методом з деяким акцентом на деталях виконання технічного прийому. Головне - показ. На заняттях варто вивчати не більше 2 прийомів. З огляду на те, що нові рухові навички виникають на базі раніше засвоєних, треба використовувати природний взаємозв'язок і структурну спільність різних технічних прийомів і способів.

У 5 класі відбувається знайомство учнів, які забажали стати воротарями, або яких призначили вчителі, з технікою гри воротаря. Таке знайомство необхідно починати з оволодіння імітаційними та підвідними вправами, спрямованими насамперед на покращення координаційних здібностей (Шиян, 2004).

Л. Р. Айрацептян, у власних дослідженнях, наголошує, що у 6 класі повинно вирішуватися основне завдання даного етапу - створення в учнів цілісного зорового уявлення і рухового відчуття дії, яка виконується, та її основних елементів. Під час навчання футболу в цьому віці вчителю варто дотримуватися певної послідовності

(Навчальна програма для гуртків з футболу в 1 -11 класах загальноосвітніх навчальних закладів):

1. Демонстрація (показ), розповідь.

2. Вивчення прийому в цілому, вивчення по частинах. При цьому навчання варто починати з вивчення прийому в цілому, потім виправляти при необхідності окремі деталі, не можна залишати помилок без зауважень а при потребі слід давати підвідні вправи, які найбільш ефективні перед безпосереднім вивченням технічного прийому.

3. Повторення прийому в різних вправах.

Є. В. Столітенко (Столітенко, 2003; 2013) відзначає, що при повторенні варто враховувати психологічні особливості цього віку й урізноманітнити вправи. Визначаючи міру повторення, необхідно враховувати, що нові координаційно складні вправи швидко викликають у школярів цього віку стомлення відповідних нервових центрів. Тому на даному етапі найефективніше серійне повторення вправ (2-3 серії по 8-10 повторень у кожній). Інтервали між серіями повинні бути достатніми для відпочинку. У цей час можна зробити зауваження, внести виправлення, уточнити, ще раз показати вправу. Вивчення нового матеріалу триває протягом 3-5 наступних занять. Жодна вправа не повинна виконуватися недбало.

Становить певний інтерес методика навчання школярів цього віку. Як вважають фахівці (Ареф'єв, Столітенко, 1997; Навчальна програма для гуртків з футболу в 1 -11 класах загальноосвітніх навчальних закладів; Фізична культура в школі: 5-11 класи), основний її зміст - навчання в певній послідовності технічним прийомам, що найчастіше зустрічаються у грі, у так званих «зв'язках». Такими прийомами вважаються:

- а) обробка (зупинка, прийом) м'яча;
- б) ведення м'яча;
- в) удар по м'ячу.

Відповідно до цієї методики, саме «зв'язка» названа базовою в усій сукупності технічних прийомів, що зустрічаються в грі. Звичайне навчання ряд авторів (Навчальна програма для гуртків з футболу в 1 -11 класах загальноосвітніх навчальних закладів; Столітенко, 2003; 2013) рекомендують починати з удару, причому з місця, або ж навчають окремим технічними прийомам по частинах. У грі ж здебільшого необхідно швидко обробити м'яч у русі в потрібному напрямку, у потрібну сторону без додаткової обробки для наступних

дій, тобто удару передують численні рухові дії, що досить характерно для ігрової ситуації, і якість удару багато в чому залежить від рівня вмінь, виявлених у попередніх діях. Тому і пропонується почати навчання з «обробки м'яча», тобто із зупинки і підлаштування його в потрібний бік із наступними діями - передачею або ударом, і вже тут акцентувати увагу на техніці удару або передачі (Навчальна програма для гуртків з футболу в 1 -11 класах загальноосвітніх навчальних закладів; Столітенко, 2013).

4. Виконання прийому на оцінку.

Фахівці (Столітенко, 2003; 2013; Теорія і методика фізичного виховання, 2008; Шиян, 2004) стверджують, що виконання технічного прийому на оцінку може проводитися у процесі навчання, причому оцінка повинна бути об'єктивною. Треба заохочувати змагання не тільки серед класу, групи учнів, але й між двома-трьома.

К. Л. Віхров, у своїх працях, зазначає, що навчаючи футболу учнів 6 класу, необхідно мати на увазі ще низку положень:

1. Під час навчання повторення технічного прийому має відбуватися при малих і середніх зусиллях. Учитель повинен вирішувати самостійно, коли варто ускладнювати умови виконання технічного прийому, або ж переходити до вивчення наступного в залежності від засвоєння навчального матеріалу.

До вправ, у яких технічний прийом виконується із граничними зусиллями, варто переходити тільки тоді, коли прийом або дія будуть засвоєні в достатній мірі. Особливо важливо пам'ятати, що кількість повторень тих чи інших фізичних вправ, елементів техніки має бути такою, щоб вони виконувались вільно, без зайвих напруг. З появою хоча б невеликої втоми, вправа (з метою навчання) повинна бути припинена.

2. Для закріплення технічного прийому необхідно використовувати і саму гру у футбол. Ігри рекомендується проводити із завданням, яке має передбачати часте застосування технічного елементу, що вивчається (Теорія і методика фізичного виховання, 2008).

У спеціальній літературі (Столітенко, Черевко, 2013; Теорія і методика фізичного виховання, 2008) наведено приклади, якщо на занятті вивчається удар внутрішньою стороною стопи то у грі можливо таке завдання: всі передачі робити тільки ударом внутрішньою стороною стопи. Після вивчення удару головою можна наприкінці заняття провести гру в ручний м'яч без воратарів, в якій м'яч вважати забитим тільки ударом голови, або всі передачі робити тільки ударом голови.

3. Наприкінці занять з вивчення технічних прийомів, з метою підняття емоційності проведення занять, рекомендують (Теорія і методика фізичного виховання, 2008) проводити ігрові вправи. Зміст ігрових вправ варіюється учителем самостійно, у залежності від підготовленості учнів і завдань заняття.

Аналіз навчальної програми гурткових занять з футболу та спеціальної літератури (Теорія і методика фізичного виховання, 2008; Шиян, 2004) свідчить, що навчання футболу у 6 класі починається з вивчення техніки пересувань. Паралельно здійснюється оволодіння основними способами виконання техніки польового гравця. Техніку пересувань надалі рекомендується вдосконалювати і у старших класах. Після засвоєння окремих прийомів і способів – потрібно відпрацьовувати можливі їх поєднання в ігровій обстановці. Вправи з техніки пересувань необхідно систематично включати в підготовчу частину заняття, а при постановці спеціальних завдань – в основну (Столітенко, 2003).

Розглядаючи питання навчання веденню м'яча, ряд фахівців (Віхров, Зубалій, Столітенко, 2004; Столітенко, Черевко, 2013; Теорія і методика фізичного виховання, 2008) рекомендують починати з ведення по прямій носком, потім серединою підйому, закінчуючи внутрішньою і зовнішньою частиною підйому, чергуючи кожний наступний спосіб ведення з раніше вивченим. До ведення м'яча по дугах, зигзагах зі зміною напрямку варто переходити після того, як учні добре засвоїли техніку ведення м'яча по прямій у поєднанні з усіма способами (Віхров, Зубалій, Столітенко, 2004; Столітенко, Черевко, 2013).

Автори вважають (Фізична культура в школі: 5-11 класи, 2011; Шиян, 2004), що паралельно з навчанням веденню м'яча можна переходити і до навчання зупинкам м'яча, починаючи з найпростіших (зупинка м'яча підошвою, внутрішньою стороною стопи), поступово переходячи до більш складного (внутрішньою і зовнішньою частиною підйому, серединою підйому). Головним завданням під час навчання ударам є завдання поставити удар, тобто навчити бити сильно і точно з різних положень, а також навчити диференціювати силу удару в міру потреби. Починати навчання ударам ногою треба з найпростіших ударів, поступово, у міру засвоєння, переходячи до більш складних. Спочатку рекомендують вивчати удари по центру м'яча, а потім переходять до «різаних» ударів (Фізична культура в школі: 5-11 класи, 2011).

Аналіз програмних матеріалів говорить про те, що у 6 класі здійснюється навчання найпростішим технічним прийомом гри воротаря:

- а) пересування;
- б) ловіння м'ячів, що летять низько, на середній висоті і високо без падіння;
- в) вивчення падінь у бік після кроку і після пересування.

Фахівці рекомендують особливу увагу звертати на якість виконання технічних прийомів, а не на швидкість (Навчальна програма для гуртків з футболу в 1 -11 класах загальноосвітніх навчальних закладів; Столітенко, Черевко, 2013).

Основна мета навчання футболу в 7-9 класах, як вважають науковці (Столітенко, 2003; Теорія і методика фізичного виховання, 2008) – формування рухового вміння. Безпосереднє оволодіння руховою дією починається з формування знання про сутність рухового завдання і шлях його вирішення. Знання це формується на основі спостереження зразка і коментаря, що супроводжує показ. Учитель повинен звертати увагу учня саме на ті елементи рухової дії, від яких залежить успішність її виконання. Доступність рухової дії, що вивчається, залежить від якості уявлення про мету дії та шляхи її досягнення (Фізична культура в школі: 5-11 класи, 2011).

Деякі вчені (Столітенко, Черевко, 2013; Теорія і методика фізичного виховання, 2008) вважають, що уявлення повинні містити зоровий образ рухового завдання і спосіб його вирішення, оснований на спостереженні; логічний (смысловий) образ, оснований на поясненні (коментарі); кінестезичний образ способу вирішення, оснований на раніше сформованих уявленнях (накопичений руховий досвід) і на відчуттях, що виникають у спробах вирішити рухове завдання частково (у підвідних вправах) або цілком. Дослідження (Теорія і методика фізичного виховання, 2008; Шаленко, 2005) говорять про те, що формування логічного і зорового компонентів, як правило, відбувається значно швидше, ніж рухового, але руховий компонент завжди залишається основою уявлення, головною формою реалізації смыслового компонента.

К. Л. Віхров, вважає, що основними методами навчання футболу у цьому віковому періоді виступають розповідь, показ і їхнє поєднання.

Аналізуючи спеціальну літературу (Навчальна програма для гуртків з футболу в 1 -11 класах загальноосвітніх навчальних закладів; Столітенко, 2003; Теорія і методика фізичного виховання, 2008) ми дійшли висновку, що показ у поєднанні з поясненням робить вирішальний внесок у формування уявлень про рухову дію, що вивчається. Дія виконується уповільнено (через необхідність докладного свідомого контролю дії по всіх окремих деталях цілісної дії й неминучого на перших спробах коригування елементів дії). Доведено в роботах авторів, що (Навчальна програма для гуртків з футболу в 1 -11 класах загальноосвітніх навчальних закладів; Столітенко, Черевко, 2013; Шиян, 2004) для школярів цієї вікової групи поки ще не повною мірою зрозумілі м'язові відчуття при виконанні тієї чи іншої рухової дії. Щоб вони були сприйняті і зрозумілі, потрібно в кілька разів більше часу на сприйняття й усвідомлення. М'язове почуття вдосконалюється особливо успішно, коли учень, виконуючи завдання, зосереджує увагу на сприйнятті зусиль. Для усвідомлення відчуттів буває достатньо 10-12 повторень.

Під час навчання футболу учнів 7-9 класів метод практичного виконання дії, що вивчається, реалізується в таких методичних прийомах:

1. Виконання підвідних вправ (вони, як правило, індивідуалізовані);

2. Застосування так званих «регуляторів руху». Застосовуючи їх, учитель ставить учня в такі умови, в яких рух може бути виконано тільки одним, правильним способом.

3. При початковому освоєнні краще виконувати дію, що вивчається, серіями по 5 повторень із 3-хвилинною перервою між серіями, усього 3-4 серії.

Дослідники стверджують (Теорія і методика фізичного виховання, 2008; Шиян, 2004), що правило від «легкого до важкого» реалізується в декількох методичних прийомах:

1. Східчає збільшення швидкості дій. Учень виконує серію спроб на відносно невисокій швидкості. Після того, як вдаються 90 % спроб, швидкість дій дещо підвищується і на цій сходинці знову досягають 90 % вдалих спроб.

2. Східчає підвищення точності дії. Принцип ускладнення той же, але параметром, що змінюється, є не швидкість, а вимога до точності дій.

3. Збільшення розмірів поля, розподіл уваги для доцільного коригування дій у зовнішніх умовах, що змінюються.

Є.В. Столітенко наголошує, що на цьому етапі надзвичайно важливий контроль помилок. Основна вимога педагогічного контролю при цьому - контролювати й оцінювати не якість дій учня взагалі, а якість вирішення поставленого завдання навчання. Контролюючи якість усвідомлення рухового завдання, оцінюють здатність точно сформулювати його смисл і розповісти про основні умови.

На думку дослідників (Віхров, Зубалій, Столітенко, 2004; Столітенко, Черевко, 2013; Столітенко, 2003) під час навчання у 7-9 класах воротарі повинні якнайчастіше виконувати у занятті різні вправи з м'ячем у руках, загальнорозвивальні і спеціальні, у загальній групі та індивідуально. Перед воротарями слід поставити такі завдання:

- краще менше виконати прийомів у грі, але правильніше;
- виконувати у грі ті технічні прийоми, які вже добре засвоєні.

Як правило, вивчення технічних прийомів воротарів у русі пов'язано з певними складнощами, тому заняття з вивчення нових технічних прийомів треба обов'язково починати з повторення прийомів, пройдених на попередніх заняттях і обов'язково в повільному темпі. Поступово швидкість збільшується, і робляться більш різноманітні вправи за ступенем складності їхнього виконання. Необхідно сформувати міцну рухову навичку з виконання технічного прийому і, звичайно, воротар має розуміти зміст власних рухів, повинен добре орієнтуватися у часі і просторі під час прийому м'яча, що йде у різних напрямках від нього (Столітенко, Черевко, 2013; Столітенко, 2003; Шиян, 2004).

Доведено (Столітенко, Черевко, 2013; Столітенко, 2003), що під час гри воротар діє у 3 основних ситуаціях: у воротах, на виходах і в організації атаки й оборони. Тому і навчання стража воріт повинно слугувати моделлю його ігрових дій. Воратареві для успішного засвоєння технічних прийомів і для їх удосконалення необхідно на кожному уроці, окрім чистої роботи над елементами, постійно награвати типові ситуації, щоб у грі використовувати накопичені вміння раціонально і з найбільшою віддачею. Для цього поряд із загальноприйнятими формами навчання необхідні спеціальні заняття у вигляді тематичних уроків, присвячених:

- відпрацюванню техніки ловіння і відбивання м'яча під час гри у воротах;

– удосконаленню ловіння і відбивання м'яча під час гри на виходах (у цих випадках доцільно створювати ймовірні ситуації й умови);

– навчанню вибиванню м'яча ногою з руки і кидкам м'яча під час організації атаквальних дій команди (Навчальна програма для гуртків з футболу в 1-11 класах загальноосвітніх навчальних закладів).

Висновки. Узагальнюючи погляди низки науковців, можна констатувати, що технічна майстерність учнів 5-9 класів, які займаються футболом прямо залежна від рівня його загальної фізичної підготовки та розвитку спеціальних якостей, що сприяють більш швидкому і досконалому оволодінню технічними прийомами. Поліпшення спортивної техніки, підвищення її можливе тільки за відповідної загальної та спеціальної фізичної підготовки. Будь-яка досконала техніка характерна перш за все тим, що в ній усі рухи цілеспрямовані й раціональні. Швидкість виконання технічних прийомів – дуже важливий фактор футбольної гри. Проте одна швидкість без точності не дає ще бажаного результату. Чим швидше й економніше, з точки зору витрати фізичних зусиль, гравець буде виконувати технічні прийоми, тим досконалішою стане техніка його гри.

Технічна підготовка учнів 5-9 класів на гурткових заняттях з футболу спрямована на практичне оволодіння технікою прийомів з урахуванням його індивідуальних особливостей. Деякі технічні прийоми вважалися раніше дуже важливими, але сьогодні їх час застосовують дуже рідко, наприклад, повна зупинка м'яча; так як в сучасній раціональній грі все більше переходять до переводу м'яча на хід, на ту чи іншу відстань у потрібному напрямку. Рідше використовують зараз і такі технічні прийоми, як удари по м'ячу бічною частиною голови або потилицею та деякі інші. З іншого боку, підвищився коефіцієнт використання ударів носком, зовнішньою частиною підйому, зупинок м'яча стегном і грудьми, розширилося коло обманних рухів (фінтів), способів відбору м'яча, прихованих передач.

Під час вивчення технічного прийому необхідно в першу чергу освоювати основні елементи прийомів. Так, наприклад, при виконанні ударів найбільш важливим моментом буде положення опорної ноги, і, хто тренується, перш за все повинні навчитися правильної її постановки. У міру оволодіння основними елементами можна переходити до засвоєння деталей техніки того чи іншого прийому.

Навчання учнів 5-9 класів у гурткових заняттях з футболу повинно починатися з правильного і ясного уявлення про вибраний технічний прийом. Основним є метод показу і розповіді. Вчитель на гурткових заняттях повинен розповісти і пояснити, як треба правильно виконувати той чи інший прийом.

Істотне значення під час навчання техніці мають форми організації цього процесу. На першому етапі групове навчання має переважати над індивідуальним. Одночасно з вивченням і вдосконаленням техніки гри проходить і вивчення тактики. У процесі навчання одне із найголовніш завдань керівника гуртка з футболу полягає в тому, щоб визначити причини виникнення помилок і знайти найбільш правильні способи їх усунення. При неправильному виконанні технічного прийому важливо встановити основні помилки, які і є головною причиною невдач. Їх усунення допоможе, як правило, одночасно вилучити і другорядні помилки.

ЛІТЕРАТУРА

- Ареф'єв, В. Г., Столітенко, В. В. (1997). *Фізичне виховання в школі*. К.: ІЗМН (Arefiev, V. G., Stolitenko, V. V. (1997). *Physical education at school*. K.: IZMN).
- Віхров, К.Л., Зубалій, М. Д., Столітенко, Є. В. (2004). *Футбол у школі*. К.: Комбі ЛТД (Vikhrov, K. L., Zubalii, M. D., Stolitenko, E. V. (2004). *Football at school*. K.: Combi LTD).
- Навчальна програма для гуртків з футболу в 1-11 класах загальноосвітніх навчальних закладів*. Режим доступу: <http://ua.convdocs.org/docs/index-56797.html>. (Curriculum for football clubs in grades 1-11 of secondary schools. Access mode: <http://ua.convdocs.org/docs/index-56797.html>)
- Столітенко, Є. В., Черевко, Т. П. (2013). *Фізичне виховання учнів 1-11 класів у процесі занять футболом*. К. (Stolitenko, E. V., Cherevko, T. P. (2013). *Physical education of students in grades 1-11 during football lessons*. K.).
- Столітенко, Є. А. (2003). Уроки фізкультури з елементами футболу в 5 класі. *Фізичне виховання в школі*, 4, 22-26 (Stolitenko, E. A. (2003). Physical education lessons with elements of football in the 5th grade. *Physical education at school*, 4, 22-26).
- Теорія і методика фізичного виховання* (2008). К.: Олімп. л-ра. Т. 1, 2. (*Theory and methods of physical education* (2008). K.: Olympia. l-ra T. 1, 2.).
- Фізична культура в школі: 5-11 класи* (2011). С. М. Дятленко (ред.). К.: Літера ЛТД (*Physical education at school: grades 5-11* (2011). S. M. Dyatlenko (ed.). K.: Litera LTD).
- Шаленко, В. В. (2005). *Формування рухових якостей та технічної підготовленості школярів протягом безперервної футбольної підготовки* (автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту: спец: 24.00.21 «Олімпійський і професійний спорт»). Харків (Shalenko, V. V. (2005). *Formation of movement qualities and technical readiness of schoolchildren during continuous football training* (author's dissertation ... candidate of

sciences in physical education and sports: special: 24.00.21 "Olympic and professional sports"). Kharkiv).

Шиян, Б. М. (2004). *Теорія і методика фізичного виховання школярів*. Т.: Навчальна книга – Богдан (Shiyan, B. M. (2004). *Theory and methods of physical education of schoolchildren*. Т.: Educational book – Bohdan).

SUMMARY

Demenkov Denis, Kravchenko Ihor. Basics of Teaching Technical Skills in Football Club Activities for Students of Grades 5-9 in General Secondary Education Institutions.

The article addresses the issues of teaching technical skills in football club activities. The fundamentals of teaching technical actions during the organization and conduct of football club activities for students of grades 5-9 in general secondary education institutions are defined. Today, we face the challenge of finding the most effective means and methods to solve various tasks of physical education in football club activities. However, the current state of organizing and conducting football club activities does not allow for the resolution of pressing issues regarding the quality and effectiveness of learning the basics of technical skills in football during these activities in general secondary education institutions. It is essential to familiarize students with all the technical techniques included in the curriculum for the year. At this stage of learning, the student (with the help of the teacher) selects the most suitable technical techniques to study during the sessions.

It is known that high-level technique is primarily characterized by the rational execution of individual techniques. A highly skilled football player is distinguished by confidence and ease, focusing not on the execution of the technique itself but on solving tactical tasks. Therefore, when teaching students various motor skills, great attention should be paid to improving the sense of movement.

In football, concepts are formed based on information provided by the teacher and the student's personal experience. Practitioners state that a student must understand the logic of the action being learned and focus on the critical conditions for its execution. Often, attempts to perform an action fail because the performer does not understand what success depends on, what is crucial, and how secondary elements are related to the primary conditions of success.

The demonstration should be accompanied by verbal commentary, and the more vivid, illustrative, and emotional the teacher's speech, the faster and more firmly the information communicated to the students is retained. If a student has sufficient motor experience and a clear understanding of the necessary actions for each detail of the overall task, the motor action can be performed immediately after the task is set. To form a complete concept, the student must not only see but also feel the features of the action being learned and develop a motor representation of it.

Key words: *teaching, technical skills, football club activities, students.*